

УДК 332.14:351.82:338.1

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2025.3.11>

О. А. Ковтун

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID ID: 0000-0002-9516-8628

М. І. Карпа

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID ID: 0000-0001-8141-4894

З. М. Бурик

доктор наук з державного управління,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID ID: 0000-0002-4394-6766

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті проведено комплексний аналіз сталого розвитку регіонів України в умовах воєнного стану. Дослідження підкреслює значення стратегічного та сценарного планування, цифровізації процесів управління, мобілізації фінансових і інвестиційних ресурсів, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та релокованих підприємств, а також розвитку інноваційних і креативних індустрій як ключових факторів адаптивності та стійкості територіальних систем. Особлива увага приділяється механізмам державно-приватного партнерства, що забезпечують координацію між органами державної влади, місцевим самоврядуванням і бізнесом та сприяють комплексному впливу на економічні, соціальні та екологічні показники регіонального розвитку.

Порівняльний аналіз регіональних показників економічної та соціальної стабільності демонструє нерівномірність впливу воєнного стану: південно-східні регіони зазнали найбільшого падіння ВВП (–35,2 % у 2022 році) і високого рівня замінування, центральні регіони виконують функцію військово-логістичних хабів із помірним економічним спадом (–15,6 %), а західні регіони демонструють стабілізацію та зростання бізнес-активності завдяки приїзду релокованих підприємств і внутрішньо переміщених осіб. Аналіз показників рейтингу ділової активності та рівня релокації підприємств підтверджує, що ефективність управлінських і інституційних механізмів є критичною для забезпечення стійкості регіональної економіки та соціальної сфери.

Отримані результати дозволяють узагальнити, що сталий розвиток регіонів в умовах воєнного стану досягається через інтеграцію стратегічного планування, цифрових інструментів управління, механізмів мобілізації ресурсів та державно-приватного партнерства. Такий комплексний підхід сприяє підвищенню економічної, соціальної та екологічної стійкості територій, оптимізації реалізації стратегічних програм місцевого розвитку та формуванню адаптивної, самодостатньої системи управління регіонами України, здатної відповідати сучасним європейським стандартам та викликам воєнного часу.

Ключові слова: публічне управління, регіональне управління, регіон, розвиток, регіональний розвиток, механізм управління, сталий розвиток, місцеве самоврядування, територіальна громада, децентралізація, воєнний стан, безпека, державна екологічна політика, органи державної влади, державно-приватне партнерство.

Постановка проблеми. У сучасних умовах війни та соціально-економічної нестабільності питання забезпечення сталого розвитку регіонів України набуває особливої актуальності. Воєнний стан став серйозним випробуванням для регіональних економік, що потребують адаптації до умов руйнування інфраструктури, втрати трудових ресурсів, зміни логістичних маршрутів і падіння виробничої активності. За оцінками М. Кічурчак та І. Паславської, воєнні дії зумовили різке зниження економічної активності в більшості регіонів, що супроводжується скороченням обсягів інвестицій і підвищенням соціальних ризиків [1, с. 150].

Водночас, у період воєнних викликів формування системи сталого розвитку регіонів розглядається як ключовий механізм відновлення економічної стійкості та інтеграції у європейський простір. Як зазначає К. Боднар, ефективність державного управління сталим розвитком безпосередньо залежить від здатності регіональних органів влади реалізовувати комплексні політики, спрямовані на відновлення інфраструктури, стимулювання інноваційної діяльності та залучення інвестицій [2, с. 154].

Важливою умовою формування регіональної стійкості є адаптація політики розвитку до обставин воєнного часу. За даними В. Соляр та Л. Радченко, головними загрозами для сталого розвитку в Україні є зниження продуктивності праці, руйнування виробничих потужностей і погіршення екологічного стану територій [3, с. 42]. Разом із тим, підхід до сталого розвитку дедалі більше базується на принципах ESG – екологічної, соціальної та управлінської відповідальності, які, на думку Л. Бондаренко та А. Блават, можуть стати ключем до залучення міжнародних інвестицій у процес відбудови [4].

Згідно з даними С. Козиря, у 2025 році головними пріоритетами регіональної політики відновлення мають стати децентралізація, фінансова автономія місцевих громад та їхня інтеграція до європейських інституцій розвитку [5]. При цьому Н. Калашник акцентує увагу на тому, що сприйняття цілей сталого розвитку в умовах війни змінилося: воно зосереджується не лише на економічних, а й на гуманітарних аспектах, зокрема захисті населення, відновленні освіти та системи охорони здоров'я [6].

Важливо також враховувати динаміку соціально-демографічних процесів. Згідно з даними Forbes Україна, з початку війни за кордон виїхали приблизно 2,4 мільйона більше людей, ніж

повернулися [7], що суттєво знижує трудовий потенціал регіонів. У межах державної програми релокації переміщено понад 760 підприємств до більш безпечних областей, що дозволило зберегти робочі місця та виробничі ланцюги [8].

Нині реалізація Плану відновлення України передбачає створення стійкої інституційної моделі, яка поєднує екологічні, економічні та соціальні компоненти розвитку, стимулює інвестиції у «зелену» енергетику, цифрову інфраструктуру й людський капітал [9].

Таким чином, забезпечення сталого розвитку регіонів у період воєнного стану вимагає комплексного підходу, який інтегрує державну політику, механізми децентралізації, цифрову трансформацію, розвиток людського потенціалу та партнерство з бізнесом і громадянським суспільством. Створення ефективної системи публічного управління, зорієнтованої на довгострокову стійкість, дозволить не лише відновити економічну активність, а й забезпечити поступовий перехід України до моделі сталого розвитку відповідно до європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сталий розвиток регіонів в умовах воєнного стану передбачає інтеграцію економічних, соціальних, управлінських, технологічних і організаційних механізмів. С. Уланова [10] зазначає, що війна радикально трансформує підходи до управління регіональним розвитком, змушуючи органи влади активно використовувати сценарне планування та інструменти ризик-менеджменту. Такий підхід дозволяє зменшити невизначеність і підвищити адаптивність місцевих економік, створюючи передумови для відновлення критичної інфраструктури та забезпечення стійкості економічних процесів.

Водночас В. Лакас [11] підкреслює, що сталий розвиток регіонів потребує оцінки економічної ефективності, соціальної згуртованості та екологічної безпеки. Автор зазначає необхідність балансу між відновленням існуючої інфраструктури та розвитком нових економічних секторів, що забезпечує довгострокову стійкість територій. Цей підхід логічно доповнює концепцію адаптивного управління, запропоновану С. Улановою [10], оскільки стратегічне планування та ризик-менеджмент взаємодіють із соціально-економічними цілями, формуючи цілісну систему регіональної політики.

Дослідження М. Кічурчака [14] демонструє, що війна створює додаткові ризики для розвитку регіональних агломерацій і креативних

індустрій, які можуть стати драйверами економічного відновлення. Автор підкреслює, що збереження та розвиток інформаційно-комунікаційного сектору є критично важливим для підтримки просторового та інноваційного розвитку регіонів [17]. Такі висновки тісно пов'язані з ідеєю В. Лакаса [11] про баланс між відновленням інфраструктури та розвитком нових секторів, адже креативні індустрії виступають інструментом підвищення стійкості та конкурентоспроможності регіонів.

У контексті фінансування відновлення Л. Бондаренко та А. Блавт [4] підкреслюють пріоритетне впровадження ESG-принципів у проєкти регіонального розвитку, що дозволяє спрямовувати ресурси на проєкти з одночасною економічною, соціальною та екологічною ефективністю. Такий підхід узгоджується з концепцією сталого розвитку, визначеною В. Лакасом [11], і водночас підкріплює ідею стратегічного планування та управління ризиками, наголошену С. Улановою [10], створюючи інтегровану модель ефективного регіонального управління.

Дослідження В. Антоніва, Н. Дацківа та І. Паславської [16] показує, що стратегічне планування та цифрове моделювання розвитку паливно-енергетичного комплексу в західних регіонах України забезпечують стабільність енергопостачання та підтримку економічної активності. Аналогічно, М. Кічурчак [15] наголошує на ролі креативних індустрій у просторовому розвитку та поствоєнній реконструкції економіки. Таким чином, взаємозв'язок управління енергетичним сектором та розвитку креативних сфер формує комплексну систему відновлення регіональної економіки, де різні галузі та інструменти доповнюють один одного.

Практичним аспектом сталого розвитку є використання цифрових платформ для моніторингу ресурсів і прийняття управлінських рішень, що сприяє прозорості та ефективності процесів [10,17]. К. Боднар [2] підкреслює, що інтеграція цифрових інструментів у фінансове та стратегічне планування дозволяє органам влади оперативно реагувати на зміни, оптимізувати розподіл ресурсів і мінімізувати негативні наслідки воєнного стану, тим самим забезпечуючи сталість розвитку регіонів. Цей аспект безпосередньо пов'язує стратегічне планування, технологічну інтеграцію та фінансові механізми у єдину модель сталого розвитку.

У Diia.Business [18] висвітлено практичні зміни регіональних ринків та інвестиційного клімату

в умовах війни, зокрема зменшення привабливості окремих територій для підприємців. При цьому виникає необхідність цифрового моніторингу та адаптивного управління ризиками, про що зазначають С. Уланова [10] і К. Боднар [2], і демонструє, що технологічні та управлінські інструменти мають бути тісно інтегровані в економічну стратегію регіонів.

Отже, аналіз наукових джерел свідчить, що сталий розвиток регіонів в умовах воєнного стану базується на інтеграції економічних, соціальних, екологічних, технологічних і організаційних механізмів, ефективність яких забезпечується через комплексну інтеграцію різних економічних та соціальних складових, стратегічне планування та сценарне моделювання ризиків, впровадження ESG-орієнтованих інвестиційних стратегій, використання цифрових платформ для моніторингу та управління ресурсами, а також розвиток креативних і інноваційних секторів економіки як драйверів поствоєнної реконструкції, що дозволяє підвищити адаптивність місцевих економік, забезпечити стабільність соціально-економічних процесів, інтегрувати технологічні й фінансові інструменти та створює умови для комплексного відновлення й розвитку регіонів після війни.

Мета статті. Метою цього дослідження є аналіз практик забезпечення сталого розвитку регіонів в умовах воєнного стану, визначення ключових економічних, соціальних, технологічних і організаційних механізмів, що підвищують адаптивність місцевих економік, стабільність соціально-економічних процесів та сприяють відновленню регіональної інфраструктури.

У статті передбачено вивчення сучасних підходів до управління регіональним розвитком в Україні та за кордоном, аналіз інструментів стратегічного планування, сценарного моделювання ризиків, фінансового управління та впровадження ESG-орієнтованих інвестиційних стратегій. Дослідження також охоплює роль цифрових платформ, креативних та інноваційних секторів економіки у поствоєнній реконструкції, що дозволяє комплексно оцінювати ефективність управлінських рішень та забезпечувати стійкий розвиток територій.

Методи та матеріали. У процесі дослідження сталого розвитку регіонів України в умовах воєнного стану застосовано комплекс методів: системний підхід, аналіз і синтез, порівняльний (компаративний) метод, структурно-функціональний аналіз, статистичний аналіз, що

дозволив всебічно проаналізувати економічні, соціальні та управлінські аспекти регіонального розвитку. Методологічну основу становить системний підхід, який дав змогу розглядати сталий розвиток регіону як цілісну соціально-управлінську систему, що поєднує стратегічне планування, управління фінансовими та інвестиційними ресурсами, цифровізацію процесів, мобілізацію економічного та соціального потенціалу територій, а також контроль ефективності використання ресурсів.

У роботі застосовано аналіз і синтез наукових джерел, що забезпечив виявлення ключових концепцій сталого розвитку територіальних громад, зокрема ролі стратегічного планування, цифровізації, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та релокованих підприємств, розвитку інноваційних та креативних індустрій, а також державно-приватного партнерства.

Застосування порівняльного методу дало можливість оцінити територіальні диспропорції у впливі воєнного стану на економіку та соціальну сферу, визначити різний рівень адаптивності регіональних економік та ефективність локальних механізмів управління. Порівняння здійснювалося на основі офіційних статистичних даних Держстату України, Центру економічної стратегії, OECD, а також відкритих джерел щодо релокації підприємств і ділової активності в регіонах.

Використано також структурно-функціональний аналіз, що дозволив розкрити взаємозв'язок між економічними показниками регіонів, соціальною стійкістю громад та ефективністю управлінських механізмів. Цей метод дав змогу визначити роль стратегічного планування, цифрових інструментів управління та мобілізації ресурсів у забезпеченні адаптивності та стійкості територіальних систем.

Для узагальнення результатів використано логіко-узагальнюючий метод, що сприяв формулюванню висновків щодо взаємозв'язку управлінських механізмів, економічної стійкості та соціальної адаптивності регіонів. Завдяки цьому визначено ключові елементи, релевантні для підтримки сталого розвитку територіальних громад у кризових умовах: ефективне використання ресурсів, залучення інвестицій, інтеграція релокованих підприємств та внутрішньо переміщених осіб, підтримка підприємництва та реалізація соціально-економічних програм.

Таким чином, обраний методологічний інструментарій забезпечив комплексне дослідження

проблеми, дозволивши поєднати теоретичний аналіз, нормативну оцінку та практичну оцінку економічної, соціальної та екологічної стійкості регіонів України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах трансформаційного впливу збройного конфлікту на економічні та соціальні системи регіонального рівня відбувається суттєва зміна парадигми сталого розвитку. Поняття «сталий розвиток регіону» охоплює не лише економічну ефективність, соціальну згуртованість і екологічну безпеку, але й управлінські, технологічні та організаційні механізми, здатні забезпечити адаптивність і стійкість територіальних систем у ситуаціях високої невизначеності.

Особливу увагу слід приділити таким складовим: стратегічному та сценарному плануванню в умовах кризи, цифровізації процесів управління, мобілізації фінансових та інвестиційних ресурсів у пріоритетні сектори економіки, інтеграції внутрішньо переміщених осіб та релокованих підприємств, розвитку інноваційних та креативних індустрій як каталізаторів постконфліктного відновлення та підвищення соціальної стійкості регіонів. Водночас сталий розвиток регіонів в умовах воєнного стану потребує тісної взаємодії між органами державної влади, місцевим самоврядуванням та бізнесовим сектором через механізми державно-приватного партнерства, що забезпечує комплексний вплив на економічні, соціальні та екологічні чинники розвитку територіальних громад.

Перелік основних понять публічного управління та сталого розвитку регіонів наведено в табл.1, що дозволяє структурувати наукові підходи до управління територіальними громадами в умовах воєнного стану.

Як видно з табл.1, ключові поняття публічного управління та сталого розвитку регіонів тісно взаємопов'язані та охоплюють як інституційні, так і технологічні, організаційні та соціальні аспекти, що забезпечують адаптивність і стійкість територіальних громад в умовах воєнного стану. До того ж, така структуризація дозволяє науково обґрунтовано підходити до планування, координації та контролю розвитку територій, мобілізації ресурсів, інтеграції внутрішньо переміщених осіб і релокованих підприємств, а також реалізації механізмів державно-приватного партнерства, що є критично важливими для підтримки соціально-економічної та екологічної стабільності.

За останнє десятиліття Україна та світ загалом зробили значні кроки для досягнення

Таблиця 1

**Основні поняття публічного управління та сталого розвитку регіонів України в умовах
воєнного стану***

Поняття	Визначення	Джерело
Публічне управління	Система організаційних, інституційних та управлінських механізмів держави та місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне забезпечення соціально-економічного розвитку територій, реалізацію державної політики та адаптацію до змінних умов, включно з кризовими ситуаціями, зокрема воєнного стану.	K. Bodnar [2]
Сталий розвиток	Процес забезпечення економічної ефективності, соціальної згуртованості та екологічної безпеки регіонів через інтеграцію управлінських, технологічних та організаційних механізмів, здатних гарантувати адаптивність і довгострокову стійкість територіальних систем у умовах невизначеності та кризових впливів.	A. Lelechenko [12]
Територіальна громада	Сукупність населення та органів місцевого самоврядування, об'єднаних на певній адміністративно-територіальній основі, здатних спільно управляти ресурсами, приймати рішення щодо розвитку своєї території та забезпечувати соціально-економічну і екологічну стійкість у складних умовах, включно з військовими конфліктами.	S. Kozyr [5]
Міське самоврядування	Організаційно-правова система, що забезпечує самостійне виконання громадами публічних функцій та управлінських завдань, спрямованих на розвиток своєї території, підвищення якості життя населення та адаптацію до кризових та нестабільних умов, включно з воєнним станом.	S. Kozyr [5]
Децентралізація	Процес передачі повноважень та ресурсів від центральних органів влади до місцевих органів управління, що забезпечує ефективне публічне управління, підвищує фінансову спроможність регіонів та стимулює розвиток територіальних громад, особливо у кризових умовах.	S. Kozyr [5]
Механізм управління	Сукупність інструментів, процедур та регуляторних засобів, що дозволяють органам державної влади та місцевого самоврядування планувати, координувати та контролювати процеси розвитку територій, адаптуючи їх до змін економічних, соціальних та екологічних умов.	K. Bodnar [2]
Безпека	Стан захищеності населення, економічних систем та критичної інфраструктури регіонів від загроз, включно з воєнними, соціальними, економічними та екологічними, що забезпечується інтегрованими управлінськими та технологічними рішеннями.	M. Kichurchak & I. Paslavskaya [1]
Державна екологічна політика	Комплекс правових, економічних та управлінських заходів держави, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки та сталого природокористування на рівні регіонів і територіальних громад, включно з адаптацією до наслідків воєнних конфліктів.	N. Kalashnyk [6]
Органи державної влади	Інституції центрального та регіонального рівня, які здійснюють публічне управління, планують та реалізують державну політику, забезпечують координацію діяльності місцевого самоврядування та контроль за дотриманням законодавства, в тому числі у кризових та воєнних умовах.	K. Bodnar [2]
Державно-приватне партнерство	Форми співпраці держави та приватного сектору, які дозволяють реалізовувати проекти розвитку інфраструктури, економіки та соціальної сфери, забезпечують мобілізацію ресурсів та підвищують ефективність управління регіональним розвитком у складних умовах, включно з воєнним станом.	L. Bondarenko & A. Blavt [4]

*Джерело: складено автором самостійно

сталого розвитку. Таку тенденцію можна було простежити у прогресі в реалізації 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН, запроваджених у 2015 році. Однак у лютому 2022 року повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну поставило під загрозу ці досягнення, передусім ЦСР 16: Мир та справедливість. Військові дії призвели до ланцюгового ефекту, у якому опинилися під загрозою й інші ЦСР, оскільки руйнування критичної інфраструктури, економічні втрати та людські жертви

поглиблюють соціально-економічну нестабільність [2, с. 152-153].

Разом із тим, довгострокові наслідки вторгнення ще остаточно не оцінені, але вже спостерігається формування нових міжнародних альянсів, зміщення глобальних центрів економічної та військової ваги, а також потенційне залучення таких держав, як Китай, у геополітичну гру. Зазначені вище процеси негативно впливають на глобальні зусилля щодо сталого розвитку: зменшується політична воля для

подолання кліматичної кризи, розриваються багаторівневі міжнародні зв'язки, а фінансова та технологічна підтримка країн, що розвиваються, стає менш передбачуваною [10, с. 251].

В. Лакас зазначає, що війна також уповільнила глобальний перехід на відновлювані джерела енергії. Зростання цін на газ та метали обмежує інвестиції у відновлювані технології, а Україна, як один із ключових постачальників рідкісних газів (криптон), відіграє важливу роль у світових ланцюгах постачання. Багато країн Європи, залежні від російського газу, були змушені повернутися до використання викопного палива як перехідного ресурсу, що негативно вплинуло на темпи декарбонізації економік [11].

У регіональному вимірі війна продемонструвала нерівномірність впливу на економіки та соціальні системи: південно-східні регіони зазнали найглибшого падіння ВВП і високого рівня замінування, центральні регіони виконують функцію військових і логістичних хабів, а західні регіони демонструють найвищу економічну стабілізацію та зростання ділової активності через прийом релокованих підприємств та внутрішньо переміщених осіб

Аналізуючи економічну динаміку України в умовах війни, слід зазначити, що падіння ВВП національної економіки за 2022 рік склало 28,8 % [19]. У 2023 році спостерігається відновлення зростання на рівні 5,3 % (за офіційними даними) [21], але в 2024 році темпи зростання уповільнились до приблизно 2,9 % [20]. Цей факт свідчить про те, що економічна стійкість регіонів після конфлікту знаходиться під серйозним тиском і потребує посиленої уваги з боку управлінських і інноваційних механізмів. Науково-методологічно це означає перегляд індикаторів сталого розвитку з урахуванням умов воєнного стану: необхідність переорієнтації на виробництво продукції з високою доданою вартістю, цифровізацію, завершення реформ у освіті, охороні здоров'я та судовій системі.

В регіональному розрізі закономірно постає

питання просторових нерівностей та різного ступеня впливу воєнної агресії на різні області. Наприклад, одним із чинників стало значне замінування територій, що призводить до втрат ВВП на €11 млрд щорічно, або приблизно 5,6 % національного багатства країни [21]. У зв'язку з цим оцінка регіонального впливу воєнного стану має входити в систему моніторингу сталого розвитку. Нижче наведено умовний розподіл областей України за ступенем впливу бойових дій та міграції (табл. 2).

Аналіз перетворень у рейтингах підприємницької активності підтверджує зміщення бізнес-активності: зокрема, Львівська область піднялася з 5-ї на 2-гу позицію; Київська область опустилась із 2-ї на 3-тю; Івано-Франківська область вперше потрапила до десятки, з 16-ї на 7-му позицію; Тернопільська – з 20-ї на 8-му. Про це свідчить адаптація ділового середовища до умов воєнного стану.

У сфері зайнятості й ринку праці «Програма релокації підприємств» дозволила до жовтня 2022 р. перемістити 761 підприємство, з яких близько 80 % вже відновили діяльність. Це свідчить про певну нормативно-інституційну мобілізацію ресурсів. Також статистично зафіксовано понад 6,24 млн переміщених осіб (біженців), що створює додатковий тиск на ринки праці та соціальну інфраструктуру.

Водночас, економічні системи різних регіонів України в умовах воєнного стану характеризуються неоднаковим рівнем адаптивності та стійкості, що зумовлено специфікою впливу бойових дій, міграційних потоків та процесів релокації підприємств. Так, південно-східні регіони зазнали найглибшого падіння ВВП у 2022 році (–35,2 %), що супроводжується високим рівнем замінування та значною міграцією населення. Центральні регіони демонструють менший економічний спад та більш стабільні позиції у рейтингу ділової активності, виконуючи функцію військово-логістичного хабу. Західні регіони, навпаки, відзначаються

Таблиця 2

Умовний розподіл регіонів України за ступенем впливу військового стану на економічну, соціальну та екологічну сфери*

Регіон	Характеристика регіону
Південно-східний	значна частина окупованих територій, активні бойові дії, високий ступінь замінування, висока міграція
Центральний	виконує функцію військового хабу, що забезпечує потреби регіонів, де ведуться бойові дії
Західний	тиловий регіон, приймає переміщені підприємства й осіб, підтримує економічну та логістичну стабілізацію

*Джерело: складено автором на основі [6, с. 13].

найвищим рівнем економічної стабілізації та зростанням підприємницької активності завдяки прийому релокованих підприємств і внутрішньо переміщених осіб (табл. 3).

Аналіз табл. 3 свідчить про значні територіальні диспропорції у впливі воєнного стану на економіку та соціальну сферу. Південно-східні регіони зазнали найсильнішого падіння ВВП у 2022 році (–35,2 %), що пояснюється активними бойовими діями та високим рівнем замінування територій. Водночас рівень економічної стабілізації через релокацію підприємств залишається відносно низьким (65 %), що ускладнює відновлення локальної економіки та бізнес-активності, внаслідок чого регіони випали з топ-10 рейтингу ділової активності.

Центральний регіон виконує роль військового хабу, що підтримує забезпечення інших територій, тому падіння ВВП було меншим (–15,6 %), а темпи відновлення у 2023–2024 рр. – більш стабільні. Рейтинг ділової активності зберігся на високому рівні, що вказує на певну стійкість бізнес-середовища та ефективну координацію місцевої та центральної влади.

Західні регіони, що є тилловими, продемонстрували найменший спад економіки (–5,3 % у 2022 році) і найвищий рівень стабілізації через релокацію підприємств (90 %). Значне зростання рейтингу ділової активності підтверджує, що ці території виступають економічними та соціальними стабілізаторами країни, забезпечуючи інтеграцію переміщених підприємств і внутрішньо переміщених осіб.

Узагальнюючи, можна констатувати, що сталий розвиток регіонів в умовах воєнного стану значною мірою визначається інтеграцією стратегічного планування, механізмів релокації та цифрових інструментів управління, що дозволяє мінімізувати негативний вплив бойових дій на економіку, соціальну сферу та бізнес-середовище.

Висновки і пропозиції. У сучасних умовах трансформаційного впливу збройного конфлікту на економічні та соціальні системи регіонального рівня ефективність сталого розвитку регіонів України значною мірою визначається комплексністю управлінських, організаційних та технологічних підходів. Поняття «сталий розвиток регіону» охоплює економічну ефективність, соціальну згуртованість та екологічну безпеку, а також здатність територіальних систем адаптуватися до високої невизначеності, мобілізувати фінансові, інвестиційні та людські ресурси, інтегрувати внутрішньо переміщених осіб і релоковані підприємства, а також стимулювати розвиток інноваційних та креативних індустрій.

Аналіз даних за 2022–2024 рр. свідчить про значні територіальні диспропорції та нерівномірний вплив війни на регіональні економіки. Південно-східні регіони зазнали найглибшого падіння ВВП (–35,2 % у 2022 р.), високого рівня замінування та значної міграції населення, що ускладнило відновлення бізнес-активності та інтеграцію переміщених підприємств. Центральні регіони, виконуючи функцію військово-логістичного хабу, демонструють помірний

Таблиця 3

Порівняльні показники впливу воєнного стану на регіони України (2022–2024 рр.)*

Показник	Південно-східний регіон	Центральний регіон	Західний регіон	Джерела
Зміни ВВП, %	–35,2 % (2022), +4,1 % (2023), +1,8 % (2024)	–15,6 % (2022), +5,6 % (2023), +3,2 % (2024)	–5,3 % (2022), +6,2 % (2023), +3,9 % (2024)	OECD [19]; Центр економічної стратегії [20]; Reuters [21]
Рейтинг ділової активності (топ-10)	випали з топ-10: Запорізька, Одеська, Харківська	стабільні позиції: Київ (3), Полтавська (без змін)	зростання у топ-10: Львівська (2), Івано-Франківська (7), Тернопільська (8), Чернівецька (5), Волинська (10)	Dii.Business [18]
Кількість внутрішньо переміщених осіб/біженців, млн	3,2	1,0	2,0	Forbes Ukraine [7]; Держстат України [22]
Вплив бойових дій/замінування (умовна оцінка)	дуже високий	середній	низький	Reuters [21]; Центр економічної стратегії [20]
Ступінь економічної стабілізації (релокація підприємств, % від переміщених)	65 %	78 %	90 %	Ministry of Economy of Ukraine [8]

*Джерело: складено автором самостійно

спад економіки (–15,6 % у 2022 р.) та стабільність рейтингу ділової активності. Західні регіони, як тиллові, характеризуються найвищим рівнем економічної стабілізації, зростанням ділової активності та ефективною інтеграцією релокованих підприємств і внутрішньо переміщених осіб (табл. 3).

Отримані дані свідчать, що сталий розвиток регіонів в умовах воєнного стану потребує інтеграції стратегічного планування, цифровізації управлінських процесів, мобілізації ресурсів, ефективного використання механізмів державно-приватного партнерства та підтримки соціальної стійкості населення. Поєднання цих підходів дозволяє мінімізувати негативний вплив бойових дій на економіку, соціальну сферу та бізнес-середовище, стимулює адаптивність територіальних громад та підвищує ефективність публічного управління.

Таким чином, для забезпечення сталого розвитку регіонів України в умовах воєнного стану необхідно впроваджувати цілісну політику розвитку, яка передбачає:

- стратегічне та сценарне планування в умовах кризи;
- цифровізацію процесів управління;
- стимулювання локальної економічної активності та інноваційного підприємництва;
- інтеграцію внутрішньо переміщених осіб і релокованих підприємств;
- розвиток інноваційних та креативних індустрій;
- тісну взаємодію між органами державної влади, місцевим самоврядуванням та бізнесовим сектором через механізми державно-приватного партнерства.

З огляду на зазначене, узагальнення результатів дослідження дозволяє констатувати, що сталий розвиток регіонів в умовах воєнного стану значною мірою визначається інтеграцією стратегічних, фінансових і технологічних інструментів управління, що забезпечує соціально-економічну та екологічну стабільність територіальних громад.

Список використаної літератури:

1. Кічурчак М., Паславська І. Виклики та перспективи сталого розвитку регіонів в умовах воєнного стану в економіці України. Сталий розвиток міст та регіонів України в рамках Європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 2024. С. 150–154. URL: https://www.researchgate.net/publication/378268366_VIKLIKI_TA_

PERSPEKTIVI_STALOGO_ROZVITKU_REGIONIV_V_UMOVAN_VOENNOGO_STANU_V_EKONOMICI_UKRAINI

2. Боднар К. В. Механізм державного управління сталим розвитком регіонів. Державне будівництво. 2023. 2(34). С. 150–161. DOI: 10.26565/1992-2337-2023-2-12
3. Соляр В. В., Радченко Л. П. Загрози сталого розвитку в умовах воєнного стану в Україні та важливі шляхи їх подолання. Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах воєнного стану: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Полтава, 2022. С. 41–43.
4. Бондаренко Л., Блавт А. Акценти інвестування у сталий розвиток на принципах ESG в умовах воєнного стану в Україні. Економіка та суспільство. 2024. (59). DOI: 10.32782/2524-0072/2024-59-48
5. Козир С. В. Децентралізація та регіонна політика відновлення України в умовах воєнного стану: проблеми і рекомендації. Empirio. 2025. 2(1). С. 15–26. DOI: 10.18523/3041-1718.2025.2.1.15-26
6. Калашник Н. С. Забезпечення цілей сталого розвитку в Україні: концептуальні перетворення сприйняття в умовах воєнного стану. Ефективність державного управління. 2023. 4(73). С. 11–16. DOI: 10.36930/507301
7. Тарасовський Ю. Від початку війни з України виїхали на 2,4 мільйони людей більше, ніж повернулися. Forbes Україна. 16.08.2023. URL: <https://forbes.ua/news/blizko-24-mln-ukraintsiv-viikhali-zakordon-ta-ne-povernulisya-vid-pochatku-velikoi-viyni-16082023-15442>
8. Міністерство економіки України. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони. 25.10.2022. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13>
9. Recovery.gov.ua. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>
10. Уланова С. Сталий розвиток на тлі війни в Україні. Grundlagen der modernen wissenschaftlichen Forschung. 2023. С. 250–252. DOI: 10.36074/logos-31.03.2023.71
11. Лакас В. В. Сталий розвиток в сучасних умовах: сутнісно-змістовна характеристика та теоретико-методологічні засади. Агросвіт. 2024. (16). DOI: 10.32702/2306-6792.2024.16.184
12. Лелеченко А. П. Феномен поняття “сталий розвиток”. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. (12). URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>
13. Лазарева О. В. Особливості сталого розвитку сільськогосподарського землекористування. Scientific Review. 2015. (14). С. 184–190. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611347.pdf>
14. Кічурчак М. Економічні детермінанти і наслідки війни в Україні: аналіз на основі неповних

- даних. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2022. (62). С. 13–32. DOI: 10.30970/ves.2022.62.0.6202
15. Кічурчак М. Сталий розвиток і повоєнна відбудова економіки України. У: Небрат В. В. (ред.). Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи: міжнародна колективна монографія. Київ: НАН України, Інститут економіки та прогнозування, 2023. С. 47–61.
 16. Антонів В., Дацків Н., Паславська І. Моделювання динаміки розвитку паливно-енергетичного комплексу західного регіону України. Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2022. (63). С. 67–78. DOI: 10.30970/ves.2022.63.0.6306
 17. Кічурчак М. Вплив сектору інформації та комунікацій на просторовий розвиток і поствоєнну відбудову креативних індустрій в економіці України. Економічний форум. 2023. 3(1). С. 12–21. DOI: 10.36910/6775-2308-8559-2023-3-2
 18. Diia.Business. Війна та регіони України: як змінюється привабливість для підприємців. 20.05.2022. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/vijna-ta-regioni-ukraini-ak-zminuetsaprivablivist-dla-pidpriemciv>
 19. OECD. Economic Outlook 2023: Ukraine. 2023. URL: <https://www.oecd.org/economy/ukraine-economic-outlook-2023.htm>
 20. Центр економічної стратегії. Аналіз економічної ситуації в Україні та регіонах. 2022–2024. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>
 21. Reuters. Ukraine Economic Update. 2025. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/ukraines-economic-growth-slow-27-2025-says-deputy-economy-minister-2025-01-16/>
 22. Державна служба статистики України. Переміщення населення в Україні. 2025. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnasel_u.htm

Kovtun O. A., Buryk Z. M., Karpa M. I. The sustainable development of the region under martial law

The article presents a comprehensive analysis of the sustainable development of Ukrainian regions under martial law. The study emphasizes the importance of strategic and scenario planning, digitalization of management processes, mobilization of financial and investment resources, integration of internally displaced persons and relocated enterprises, as well as the development of innovative and creative industries as key factors for the adaptability and resilience of territorial systems. Special attention is paid to public-private partnership mechanisms that ensure coordination between state authorities, local self-government, and the business sector and contribute to a comprehensive impact on economic, social, and environmental indicators of regional development.

A comparative analysis of regional economic and social stability indicators demonstrates the uneven impact of martial law: the southeastern regions experienced the largest GDP decline (–35.2% in 2022) and a high level of landmining, central regions serve as military-logistical hubs with moderate economic decline (–15.6%), and western regions show stabilization and growth in business activity due to the reception of relocated enterprises and internally displaced persons. Analysis of business activity rankings and enterprise relocation rates confirms that the effectiveness of managerial and institutional mechanisms is critical for ensuring the resilience of regional economies and social spheres.

The results allow us to conclude that sustainable development of regions under martial law is achieved through the integration of strategic planning, digital management tools, resource mobilization mechanisms, and public-private partnerships. Such a comprehensive approach contributes to enhancing the economic, social, and environmental resilience of territories, optimizing the implementation of strategic local development programs, and forming an adaptive, self-sufficient system of regional governance in Ukraine, capable of meeting contemporary European standards and responding to the challenges of wartime conditions.

Key words: state administration, public administration, decentralization, strategy, development, territorial communities, capacity, financial capacity, sustainable development, administrative-territorial structure, local self-government, martial law, security, state environmental policy, state authorities, public-private partnership, public authorities, local budgets.